

criminalization when introducing criminal liability for unlawful enrichment in the current criminal legislation of Ukraine.

The grounds for criminalization of illicit enrichment in the current criminal law act are: 1) public danger of illicit enrichment, which results in causing or blocking the normal functioning of the state apparatus, the apparatus of the bodies of local self-government, associations of citizens, private organizations, local governments, institutions, enterprises, the content of which is determined by the national, as well as the authority of the bodies of state power, bodies of local self-government, associations of citizens 2) social, political, legal necessity in criminal law protection of the public relations in the field of performance management and professional activities related to the provision of public services, in particular: the change of the ruling authorities, the adoption by the government anti-corruption legislative acts ratification of the UN against corruption, as well as socio-psychological, socio-economic grounds.

The foundation of the criminalization of socially dangerous acts are fully taken into account by the legislator in establishing criminal liability for illegal enrichment.

Keywords: *criminalization, grounds for criminalization, principles of criminalization of socially dangerous act, crime, the UN Convention against Corruption, Article 20 of the Convention, illegal enrichment, service activity.*

Надійшла до редакції 19.12.2013

Кисельов І. О.

викладач

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.91

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ, ЯКИЙ ВЧИНИВ УМИСНЕ ВБИВСТВО АБО ЗАМАХ НА НЬОГО: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Розглянуто та проведено аналіз окремих специфічних рис особи злочинця, який вчинив умисне вбивство або замах на нього. Визначаються конкретні особливості статі, сімейного та соціального статусу. Розглядаються особливості мотиваційної сфери особи злочинця, який вчинив умисне вбивство або замах на нього. Зроблено висновок про окремі відмінності особи такого злочинця від інших осіб, які вчинюють різноманітні злочини насильницької спрямованості.

Ключові слова: *особа злочинця, умисне вбивство, насильницька злочинність, злочинна поведінка.*

Постановка проблеми. Доволі часто у науковій літературі акцентується, що велике значення для запобігання злочинів має вивчення особи, а точніше – особистості злочинця, що їх вчинює. Таке твердження, безсумнівно, є правильним, а тому при дослідженні умисних вбивств та замахів на них вкрай важливо розуміти, які особи їх вчинюють.

Безумовно, обходячи це питання стороною, будь-яке кримінологічне дослідження приречене на невдачу, адже без розуміння сутнісних ознак зазначеної категорії осіб неможливо розробити, навіть на теоретичному рівні, хоча б яку-небудь модель запобігання цим негативним проявам. Тим більше, неможливо вжити дієвих заходів і на практиці.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Необхідно зазначити, що поняття та характерні риси особи злочинця в загальному вигляді є достатньо дослідженими у кримінологічній літературі. Зокрема, даній проблемі присвячені праці А.І. Аванесова, Ю.М. Антоняна, В.С. Батиргареевої, Ю.В. Бауліна, В.В. Василевича, М.Г. Вербенського, Б.М. Головкина, І.М. Даньшина, О.М. Джужи, А.І. Долгової, В.Ф. Захарова, А.П. Закалюка, А.Ф. Зелінського, О.В. Копана, О.М. Костенка, Г.Л. Кригера, В.В. Луньова, О.М. Литвака, С.А. Шалгунової, О.М. Яковлева та ін.

Переважна більшість авторів, досліджуючи насильницьку злочинність, в цілому оминають увагою особливі риси особи злочинця, характерні саме для осіб, що вчинили умисне вбивство або замах.

Актуальним є проведене М.Ю. Валуйською дослідження щодо кримінологічної характеристики осіб, що вчинили умисні вбивства за обтяжуючих обставин. Однак сьогодні майже половина умисних вбивств вчинюється не за обтяжуючих обставин (хоча і таких достатньо), а на побутово-дозвільному ґрунті, а особи, винні у таких посяганнях, суттєво відрізняються від тих, хто вчинює умисні вбивства за обтяжуючих обставин.

Метою статті є висвітлення та аналіз основних рис особи злочинця, яка вчинює умисні вбивства або замах на них, розкриття сучасних особливостей особи злочинця (системи специфічних соціально значущих ознак), що вчинює умисне вбивство або замах на нього.

Виклад основного матеріалу. У кримінологічній літературі існують різні погляди на поняття «особа злочинця». Так, наприклад, ряд авторів вважає, що особа злочинця – це людина, що винно вчинила суспільно небезпечне діяння, яке заборонене законом і за яке передбачена кримінальна відповідальність [6, с. 144]. На думку А.Ф. Зелінського, про особу злочинця можна говорити лише щодо людини, винної у вчиненні злочину, яка вчинила одне чи декілька умисних, цілеспрямованих, передбачених законом про кримінальну відповідальність дій щодо реалізації загального для неї мотиву [5, с. 22-23].

На думку російських дослідників, особа злочинця – це сукупність соціальних і соціально значимих властивостей, ознак, зв'язків та відносин, які характеризують особу, яка порушує кримінальний закон, у поєднанні з іншими (неособистісними) умовами та обставинами, які впливають на антигромадську поведінку [8, с. 3-5]. На думку Ю.Ф. Іванова та О.М. Джужи, особа злочинця являє собою сукупність соціально значущих характеристик, ознак, зв'язків і відносин, які характеризують людину, винну в порушенні кримінального закону, в поєднанні з іншими (неособистими) умовами й обставинами, що впливають на її злочинну поведінку [7, с. 85].

У свою чергу, А.П. Закалюком акцентується на тому, що не можна назвати злочинцем особу та характеризувати її як особу злочинця до того, як у встановленому законом порядку не буде визнано факт вчинення нею злочину. Сукупність соціально-типових ознак, що відрізняють особу злочинця від інших типів особи, не з'являється відразу, після чи під час вчинення злочину, тим більше після вироку суду. Ці ознаки накопичуються

поступово, тривалий час, коли кількісні показники негативних рис перетворюються на нові негативні якості, що набувають суспільної небезпечності, зумовлюють криміногенну мотивацію й у певний момент реалізуються у вчиненні злочину [4, с. 239].

З урахуванням наведених точок зору та важливого, на нашу думку, застереження щодо поступового формування конкретних ознак особи злочинця у достатньо тривалому проміжку часу пропонуємо розглянути найбільш характерні з них стосовно осіб, які вчинили умисне вбивство або замах на нього.

Перш за все, необхідно розпочати з того, що, як свідчать дослідження, переважна більшість осіб, які вчинюють замах або безпосередньо позбавляють іншу особу життя, – це чоловіки (85%). Тим не менш, поряд з іншими видами злочинності, а якщо більш правильно казати – засудженими за іншими статтями Кримінального кодексу, вагому частку злочинців, що посягали на життя людини, складають жінки – відповідно 15%. Цей показник не можна оминати увагою, адже, наприклад, для рецидивної злочинності він не перевищує 5,7-6% [1, с. 224].

Така особливість може мати значення для розроблення системи заходів запобігання таким злочинам, адже необхідно враховувати окремі відмінності у психіці, логіці та поведінці жінок та чоловіків. Застосування окремих запобіжних заходів в цьому випадку повинно корегуватись. Так, наприклад, якщо для жінки стимулювання та заохочення до створення повноцінної сім'ї, турботи про дітей може мати відчутний запобіжний ефект, то для чоловіка за певних обставин – ні, а в окремих випадках, навпаки, призведе до вчинення окремого насильницького злочину.

Важливим елементом, що здатний певною мірою охарактеризувати осіб, які вчинюють посягання на життя, є рівень освіти особи. У побуті зазвичай поширена точка зору (можливо, це пов'язано із тим, що в багатьох кінострічках та передачах факти висвітлюються саме у такій площині), що особи, які вчинюють насильницькі злочини, в тому числі і вбивства, або взагалі не мають освіти, або в кращому випадку закінчили школу чи певну кількість класів. Проведені нами дослідження можуть певною мірою спростувати таку точку зору.

Так, серед осіб, що вчинили умисне вбивство або замах на нього, лише 7% були фактично без освіти (будь-якої), 19% на момент вчинення замаху або вбивства мали базову освіту, тобто закінчили школу. Для переважної більшості осіб, які вчинюють умисне вбивство або замах на нього, характерним є наявність середньої спеціальної освіти, що у відсотковому показнику дорівнює 59%. Наявність вищої освіти для вбивць – скоріше виняток, адже лише 6% винних осіб мали таку на момент вчинення злочину.

Отже, наведені результати свідчать, що для «середньостатистичного» вбивці цілком природною є наявність середньої спеціальної освіти та помірний рівень інтелектуального розвитку. В той же час відсутність освіти та, навпаки, наявність вищої – майже не характерні для осіб, які вчинюють умисні вбивства та замах на них. На нашу думку, це пов'язано із тим, що такі особи в силу притаманних їм окремих особливостей з набагато мен-

шою вірогідністю можуть потрапити у ситуацію, розв'язкою якої стане смерть однієї зі сторін.

Проведений нами аналіз показує, що крім зазначеного особи із вищою освітою, очевидно в силу розумових здібностей та дотримання певних моральних і правових норм, більш здатні уникати конфліктних ситуацій та невідомих компаній, більш виважено ставляться до своїх опонентів,, здатні контролювати свою поведінку на більш високому рівні та при виборі способу розв'язання складних життєвих ситуацій найчастіше обирають шлях, який не пов'язаний із позбавленням життя.

У значній кількості проаналізованих ситуацій особи з вищою освітою та високим рівнем інтелектуального розвитку вчинюють умисне вбивство або замах на нього у випадках, коли перебувають у стані емоційного збудження, афекту, викликаному складними ситуаціями, або у випадках, коли заздалегідь спланували вчинення названого злочину. Це, звісно, не надає права в усіх «замовних» чи заздалегідь спланованих убивствах звинувачувати (або шукати за підозрою, якщо вбивство не розкрито) лише осіб із вищою освітою, а у випадках так званих побутових вбивств – не підозрювати. Тим не менш, серед наведених прикладів на практиці виокремлюються реальні закономірності.

На нашу думку, у групі осіб, які мають середню спеціальну освіту, завищена вірогідність вчинення умисного вбивства або замаху на нього пояснюється тим, що такі особи не завжди повною мірою реалізуються у житті, до того ж часто вони зловживають спиртними напоями. Ці чинники у купі з численними причинами і умовами врешті-решт послаблюють сприйняття особи та знижують ступінь усвідомлення можливих наслідків, не стримують окремі прояви протиправної поведінки ще до моменту вчинення злочину.

Характерним прикладом наведеного може бути звичайне побутове вбивство, якому на практиці найчастіше передують численні сварки між членами родини, формування масиву неприязних відносин між ними. Таким чином, винна в майбутньому особа часто починає з протизаконного насильства або образ (побої, постійні конфлікти), таким чином непомітно входячи у такий стан повсякденного існування, який певною мірою знижує її здатність передбачити у майбутньому злочинні наслідки свого вчинку.

Тим не менш, необхідно наголосити, що освіта, звісно, не є криміногенною ознакою особи злочинця і ніяким чином окремо не визначає її злочинну діяльність у майбутньому, але має суттєвий вплив на якість життя особи та підлягає обов'язковому вивченню, адже у купі з іншими причинами та умовами залежить від вірогідності майбутньої злочинної діяльності особи.

Необхідно, на нашу думку, зазначити окремі закономірності щодо сімейного стану особи злочинця, що вчиняє умисні вбивства або замах на них. Переважна більшість осіб не одружена – 56%; водночас доволі великою є частка осіб, які на момент вчинення злочину перебували у шлюбних відносинах (23%); приблизно 15% були офіційно розлучені; у 5% випадків злочини вчинювались вдівцем чи вдовою.

Незважаючи на те, що більш ніж половина злочинців були офіційно не одружені, на практиці часто зустрічаються випадки, коли винна особа була одружена або мешкала із співмешканцем (співмешканкою), однак після тривалих конфліктів розлучалась або припиняла спільне проживання.

Сімейний стан особи перебуває у зв'язку із ще однією ознакою – наявністю дітей. Незважаючи на те, що такі відомості можуть бути розцінені окремими науковцями як несуттєві, насправді вони деякою мірою характеризують особу злочинця. За нашими підрахунками, у переважної більшості злочинців (67%) дітей немає. Відповідно, 33% мали у складі родини дітей на момент вчинення вбивства або замаху. Найчастіше це одна дитина (понад 81% випадків), двоє – у 15% випадків, у 4% – більше двох.

Практична цінність цих відомостей полягає у тому, що в тих випадках, коли йдеться про винну особу жіночої статі, яка вчинила вбивство або замах на нього, найчастіше мається на увазі така особа, яка дітей не має взагалі, в рідких випадках має одну дитину і майже ніколи – двох і більше, тобто такі випадки є непоширеними. Це свідчить, передусім, про потужний запобіжний потенціал (причому і для інших злочинів також), який закладається у свідомість жінки із народженням дитини, а тим більше – декількох. На жаль, наведене вище зовсім не характерно для чоловіків. Нам не вдалось виявити таких закономірностей, на відміну від інших.

Актуальність проблеми насильницьких злочинів, особливо проти життя людини, свідчить про майже зворотній ефект наявності дитини в родині для окремої категорії осіб. Для осіб чоловічої статі, які не працевлаштовані, не займаються соціально корисною діяльністю, часто зловживають спиртним, наявність дитини – скоріше тягар, ніж фактор стримування. Дитина в таких сім'ях до повноліття або, точніше, до моменту окремого проживання дітей та батьків, навпаки, каталізує (суттєво збільшує вірогідність) і без того «плідне» підґрунтя до вбивства або замаху, будучи в такому випадку «проміжним ланцюгом» між сварками та з'ясуванням стосунків між батьками. Тому у таких випадках для особи, яка, наприклад, зловживає спиртними напоями, доволі поширеним є «рішення» у стані сп'яніння раптово, через розлючення ліквідувати фізично, тобто просто вбити «подразник», а саме особу, яка постійно виказує неподобство та неповагу. При чому після цього більшість осіб насправді розкаюються у вчиненому, не розуміють, чому так трапилось.

Слід зазначити, що серед усіх осіб, які вчинюють умисні вбивства або замах на них, 87% не займаються корисною трудовою діяльністю. Тобто для потенційних вбивць характерною є наявність тотального безробіття, причому безробіття не через відсутність робочих місць та проблеми на ринку праці, а через власне небажання займатись корисною діяльністю. У результаті проведеного М.Ю. Валуйською дослідження з'ясовано, що серед осіб, які вчинили умисне вбивство за обтяжуючих обставин, майже половина (42,4%) осіб є працездатними, але не працюють і не навчаються [2, с. 9].

Необхідно зазначити і те, що для таких осіб найбільш характерними є тимчасові заробітки, при цьому незлочинного походження. На практиці поширені випадки, коли особи могли для забезпечення себе їжею та спир-

тними напоями працювати на будівництві без офіційного оформлення, однак з огляду на відсутність системності у їх трудовій діяльності, на нашу думку, вважати їх працевлаштованими недоцільно.

Відповідно до наведених вище даних, 13% злочинців були працевлаштовані. Найбільш характерними професіями для даної категорії осіб є трудова діяльність охоронців підприємств, працівників АЗС тощо.

У даному випадку, на нашу думку, доречно говорити, що врешті-решт відсутність роботи так чи інакше призводить до підвищення криміногенного рівня особи і явно збільшує ймовірність вчинення нею умисних злочинів найрізноманітнішої спрямованості. Особа, яка вчинює умисне вбивство або замах на нього, переважним чином не працює і не займається корисною діяльністю.

Важливою ознакою, яка характеризує особу злочинця для будь-якого виду злочинної діяльності, є наявність або відсутність у нього судимостей. Суттєвою вона є і при дослідженні осіб, які вчинюють умисні вбивства або замах на них. Основною тенденцією, яку можна простежити у цій площині, є те, що більшість злочинців до цього не притягались до кримінальної відповідальності – приблизно 60%. Відповідно, інші 40% вже притягались до кримінальної відповідальності, і цей показник є доволі вагомим. З числа тих, хто притягався до кримінальної відповідальності, 17% були раніше судимі, однак на момент вчинення умисного вбивства або замаху, в силу ст. 89 КК України, вважались такими, що не мають судимості. Останні 23% винних осіб на момент вчинення умисного вбивства або замаху мали судимість.

Цікавим, на нашу думку, є той факт, що при детальнішому вивченні судимостей зазначеної категорії осіб можна виявити окремі закономірності. Так, зокрема, як це не дивно, такі особи найчастіше мають судимість не за насильницькі злочини, і тим більше не за умисні вбивства та тілесні ушкодження, а за окремі злочини проти власності. Безумовно першість серед загального масиву судимостей посідає крадіжка, за яку серед раніше засуджених винних у вбивстві або замаху осіб було засуджено більш ніж 52%, при чому більшість з них мали по дві, а в окремих випадках – і по три судимості за цей злочин.

Друге місце серед наявних судимостей посідають злочини проти здоров'я. Це, зокрема, різні види тілесних ушкоджень переважно середньої тяжкості та тяжких – більше 21% випадків. Серед інших злочинів, за які було засуджено осіб, що в подальшому вчинили вбивство або замах та мали судимість, слід назвати хуліганство (8%), грабежі та розбої (7-8%), згвалтування, вимагання, злочини, пов'язані із незаконним обігом наркотичних засобів, – по 1% на кожен вид злочину.

Наявність судимості за злочин проти власності, а саме за вчинення крадіжки, свідчить передусім не про насильницьку «вдачу» особи, а про корисливу. Такі особи після відбування покарання за крадіжку, тим більше за декілька крадіжок, остаточно припиняють спроби зайняття будь-якою соціально корисною діяльністю, не працюють, більш ніж у 80% випадків починають зловживати спиртними напоями, що врешті призводить до ос-

таточної соціальної та моральної деградації, розв'язанням якої є вчинення більш тяжкого злочину. З цього можна дійти висновку, що особи, які відбули покарання за крадіжку, мають в обов'язковому порядку незалежно від їх характеристики підлягати запобіжному впливу.

Аналізуючи особливості способу життя злочинця, необхідно наголосити і на окремих відхиленнях, які, на нашу думку, однозначно свідчать про підвищену криміногенність особи. Приблизно у 16-17% випадків особа злочинця, який вчиняє умисні вбивства або замаху, характеризується низкою явно негативних рис способу існування. Серед вивчених нами випадків у 14% простежується явне, систематичне, таке що знайшло відображення навіть у вироку суду, зловживання спиртними напоями. Тобто винні особи не лише час від часу зловживають спиртними напоями, а взагалі фактично кожного дня перебувають у стані сильного алкогольного сп'яніння з нетривалими перервами тверезості. Зрозуміло, такий стан не сприяє цивілізованому вирішенню справ у сварці. Відомі випадки, коли винні особи настільки зловживали, що починали «бачити» змії, чортів тощо.

Так, наприклад, у справі № 1-31/11, яка розглядалася Кіровським районним судом м. Дніпропетровська, О. пояснив, що протягом доби 27.09.07 він разом з потерпілим К. випили десять (!) чи більше пляшок горілки. Перебуваючи у стані сильного алкогольного сп'яніння, О. заснув на бетонній огорожі сходів біля будинку № 114 на вул. Флотській в м. Дніпропетровськ. Й у цей час йому примарилось видіння у вигляді чорта з палаючими очима. Він вирішив вбити цього чорта, але насправді вбив свого знайомого К., який був поруч [3]. Слід зауважити, що по даній справі О. давав різні свідчення, намагався виправдатись, однак, згідно з висновком експерта, О. «...у період інкримінованого йому діяння і зараз (мається на увазі час судового засідання) на хронічне душевне захворювання не страждав і не страждає, виявляв раніше і виявляє психічні та поведінкові порушення внаслідок вживання алкоголю, синдром залежності ...» [3]. Тобто на практиці цілком реальними є випадки, коли винні особи не мають хронічних психічних розладів, однак в окремих випадках адекватними їх дії назвати важко.

У 5% винних осіб простежується (та підтверджується висновками експертів) явна вольова та емоційна нестійкість, що значною мірою в конфліктній ситуації примножує вірогідність виникнення раптового умислу, спрямованого на позбавлення життя іншої людини.

Серед загальної кількості не менше 3% злочинців відверто, тобто неприховано від інших (сусіди, родичі, знайомі, інші пересічні громадяни), ведуть аморальний та антисуспільний спосіб життя. Це також є, на нашу думку, важливим аспектом для запобіжної діяльності, адже дані про таких потенційно небезпечних осіб можуть бути отримані компетентними органами набагато раніше, аніж такі особи встигнуть реалізувати свій криміногенний потенціал.

Майже у 9% виявляються явні розумові аномалії, зокрема у винних осіб простежується розумова відсталість, підвищена агресія, психопатія тощо.

Мізерна частина осіб, які вчинюють умисні вбивства та замаху, перебуває на обліку у лікаря-нарколога – це лише 3%; на обліку у лікаря-психіатра винні особи, зазвичай, не перебувають взагалі, хоча переважна більшість з них явно потребує уваги з боку названих фахівців.

Можна сказати, що фактично половина осіб, які вчинюють умисні вбивства або замаху на них, за місцем проживання, а у деяких випадках – і за місцем роботи (що є у більшості випадків винятком і аж ніяк не закономірністю), характеризуються негативно, інколи – посередньо, хоча вивчення обставин справи, вироку суду й інших матеріалів показує, що за оцінкою «посередньо» найчастіше мається на увазі негативний спосіб співіснування із оточуючими, постійні скандали, сварки тощо. Так, зокрема, за нашими підрахунками, негативною характеристика з місця проживання та роботи є у 47% випадків, позитивною – у 45%.

Це вказує на те, що сучасна проблематика вчинення умисних вбивств та замахів на них набагато глибша та ширша, а тому не можна обмежуватись у запобіганні цьому явищу лише тими факторами, що характеризують особу з негативної сторони. На жаль, багато позитивно характеризованих осіб вчинюють злочини великої тяжкості. Через це встановлення іншого причинного комплексу, який детермінує названі насильницькі злочини, є вкрай актуальним та необхідним, адже наразі поза увагою правоохоронців залишається величезний масив потенційно небезпечних людей.

Дослідження окремих особливостей поведінки особи злочинця, що вчинює умисне вбивство або замах на нього, дозволяє дійти висновку, що у 31% випадків спрямовані на позбавлення життя дії, що вчинюються злочинцем, є холоднокривними, а передуюча їм поведінка – нейтральною, тобто такою, що фактично не виказує ніякого наміру заподіяти шкоду життю чи здоров'ю через деякий проміжок часу. У 20% випадках посягання на життя передувала лайка з жертвою (іноді – свідками) та явне буйство злочинця. Близько 41% злочинців на момент вчинення вбивства чи замаху на нього перебували у стані емоційного збудження, реального розлючення, найчастіше викликаним з боку жертви. Проте не слід виходити з того, що в усіх зазначених випадках саме жертва спровокувала злочин, адже винна особа часто перебуває в стані емоційного збудження або розлючення через ті обставини, що залежать лише від неї та її сприйняття оточуючого середовища, людей тощо.

Для 10% випадків характерною є наявність з боку злочинця провокуючої поведінки, тобто спрямованої на те, щоб «зачепити» жертву образами, принизити її честь та гідність перед знайомими, родичами, тобто спровокувати саме її на протиправні дії, а у відповідь – здійснити посягання. Причому майже в усіх таких випадках злочинець явно не розраховував у майбутньому на непритягнення до кримінальної відповідальності з причин необхідної оборони чи перевищення її меж, однак йому просто була необхідна наявність конфлікту та хоча б якихось дій жертви щодо себе.

Особливо важливе значення для характеристики особи злочинця має мотив вчиненого діяння, який дозволяє розкрити саме внутрішні спонукання особи, більшість з яких зазвичай складно дослідити через їх особис-

тісний характер.

Як показує практика, мотиви умисних вбивств доволі складно з'ясувати. На нашу думку, це пов'язано з тим, що під час розслідування та встановлення відомостей про мотив скоєного часто обмежуються таким загальним формулюванням, як «особиста неприязнь». Можна констатувати, що згідно з даними, отриманими у результаті вивчення кримінальних справ минулих років, у 77% випадків мотивом вбивства була саме особиста неприязнь.

Тим не менш, детальне вивчення матеріалів справ показує, що для більшості випадків визначення у вироку суду мотивів особистої неприязні цілком можливим є встановлення (за матеріалами справи) й інших мотивів, які, хоча і не знайшли відображення у процесуальних документах, але явно мали місце.

Серед мотивів посягання на життя іншої людини слід виділити і такий, як захист від протиправних дій або наявність неадекватної реакції на дії майбутньої жертви – такий, зокрема, був наявний у 33% випадків; близько 10% умисних вбивств та посягань були вчинені через помсту, а у 9% мотивом слугували ревнощі та користь. У менш поширених випадках мотив можна визначити як явно малозначний – 5%, а у 3% – як уникнення відповідальності за вчинене (інший злочин чи правопорушення).

Водночас, окрім встановлення мотиву вчиненого, важливе значення має і момент виникнення умислу, значення якого гостро відчувається саме при дослідженні проблем запобігання. Так, за інформацією, отриманою у ході дослідження, можна констатувати, що у 79% випадків мав місце умисел, який виник раптово та був негайно реалізований. Для 13% випадків характерним був умисел який виник раптово, однак його реалізація була певною мірою відтягнута в часі. Із загальної вибірки у 6% досліджених нами випадків був наявний заздалегідь обдуманий та спланований умисел.

Майже у 75% випадків винними особами визнано повністю або частково вину у вчиненому діянні, однак ця обставина зовсім не означає, що останні добровільно здались компетентним органам або самостійно повідомили про злочин. Серед зазначеної групи випадків повністю визнали вину 46% осіб, які вчинили умисне вбивство або замах, у 27% вина була визначена частково, зокрема були надані пояснення (та обрано модель захисту) про те, що вбивати жертву не було наміру. Натомість 11% винних взагалі не визнали вини без надання пояснень стосовно власної невинуватості, а 16% поряд із цим активно намагались виправдатись.

Висновки. Проведене нами дослідження показує, що злочинцю, який вчинює умисні вбивства, притаманні характерні риси, які його суттєво відрізняють з-поміж інших осіб, які вчинюють різноманітні злочини насильницької спрямованості. Отже, урахування досліджених особливостей сприятиме у подальшому більш ефективному здійсненню запобіжної діяльності у цій сфері.

Бібліографічні посилання

1. Батиргарєєва В. С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми : монографія / В. С. Батиргарєєва. – Х. : Право, 2009. – 576 с.

2. *Валуйська М. Ю.* Кримінологічна характеристика осіб, що вчинили умисні вбивства при обтяжуючих обставинах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / М. Ю. Валуйська. – Х., 2002. – 19 с.

3. Вирок Кіровського районного суду м. Дніпропетровська від 09.04.2011 № 1-31/11.

4. *Закалюк А. П.* Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3-х кн. / А. П. Закалюк. – К., 2007. – Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки, 2007. – 424 с.

5. *Зелинский А. Ф.* Криминальная психология: науч.-практич. издание / А. Ф. Зелинский. – К. : Юринком Интер, 1999. – 240 с.

6. Кримінологія : учебник / под ред. И. И. Карпеца, В. Н. Кудрявцева, Н. Ф. Кузнецовой, А. Б. Сахарова. – М. : Юрид. лит., 1976. – 440 с.

7. Кримінологія : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов, О. М. Джужа. – К., 2006. – 264 с.

8. Личность преступника / под ред. В. Н. Кудрявцева, Г. М. Миньковского, А. Б. Сахарова. – М., 1978. – 178 с.

Киселев И.А. Личность преступника, совершившего умышленное убийство или покушение на него: криминалистический анализ. Рассматриваются и анализируются отдельные специфические черты личности преступника, совершившего умышленное убийство или покушение на него. Определяются конкретные особенности пола, семейного и социального статуса. Рассматриваются особенности мотивационной сферы личности преступника, совершившего умышленное убийство или покушение на него. Сделан вывод об отдельных различия личности такого преступника от других лиц, совершивших различные преступления насильственной направленности.

Ключевые слова: личность преступника, умышленное убийство, насильственная преступность, преступное поведение.

Kiselyov I. O. Criminal identity who committed intentional murder or attempted it: criminological analyses. The paper discusses and analyzes some specific features of a criminal who has committed murder or attempted it. Identify specific characteristics of sex, marital and social status. The features of the motivational sphere of offender who has committed murder or attempted it. The conclusion about individual differences offender who has committed murder or attempted it from others who commits violent crimes varied orientation.

Of great importance for the prevention of crime is the study of individuals, and even more accurately the offender that commits them. This statement is certainly correct, and therefore investigating murders, and attempted them, it is important to understand that a person commits them.

The paper discusses and analyzes some specific features of a criminal who has committed murder or attempted it. Identify specific characteristics of sex, marital and social status. The features of the motivational sphere of offender who has committed murder or attempted it.

The paper details the features of old people who have committed murder or attempted it. The analysis of social and individual evidences relating to the family, presence of children, employment, lifestyle criminals.

The author discusses the features of the motivational behavior of individuals criminals who committed murder or attempted it. We analyze the behavior when committing murder, defined by its characteristics. Found 40 % of offenders guilty of murder or assassination had criminal records. More than half of them - for acquisitive property crimes, mainly theft of property.

Alleged majority of people, yaks commits premeditated murder or attempted them at home and in the workplace characterized negatively.

Determined that a significant amount of murders perpetrated in a state of intoxication. Many offenders have mental health problems are not exclusive responsibility.

The conclusion about individual differences offender who has committed murder or attempted it from others who commits violent crimes varied orientation.

Keywords: criminal identity, violent crime, criminal behavior.

Надійшла до редакції 01.11.2013